

STORTINGET

Innst. 224 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:77 S (2022–2023)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Cato Brunvand Ellingsen, Kathy Lie og Kirsti Bergstø om hva det koster å være funksjonsnedsett – et offentlig utvalg som skal utrede de økonomiske levekårene for personer med nedsatt funksjonsevne og deres nærmeste familie

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et offentlig utvalg som skal lage en utredning om de økonomiske levekårene for personer med nedsatt funksjonsevne og deres nærmeste familie, samt foreslå tiltak for å bedre de økonomiske levekårene for gruppen. Utredningen skal ferdigstilles innen 1. juli 2024.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 5. januar 2023 om statsrådets vurdering av forslaget. Kultur- og likestillingsministerens svarbrev av 25. januar 2023 følger vedlagt.

Som ledd i komiteens behandling av representantforslaget ble det 31. januar 2023 avholdt høring i saken. Høringen ble gjennomført som en felles høring med

Meld. St. 8 (2022–2023) Menneskerettar for personar med utviklingshemming – Det handlar om å bli høyrst og sett.

Følgende deltok på høring:

- KS
- NHO Arbeid & Inkludering
- ASVL
- Fagforbundet
- Fellesorganisasjonen
- Vernepleierforbundet
- Likestillings- og diskrimineringsombudet
- Barneombudet
- Likestillingscenteret
- Borgerrettsstiftelsen Stopp diskriminering
- Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Norges Handikapforbund
- Norsk Forbund for utviklingshemmede
- Unge funksjonshemmede
- Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner
- Handikappedes barns foreldreforening
- Foreningen for hjertesjke barn
- Redd Barna
- Løvemammaene
- Norges Blindeforbund
- Cerebral Parese-foreningen
- Norsk Revmatikerforbund
- Norges Døveforbund
- Norges ME-forening
- Autismeforeningen i Norge
- Isaac Norge
- Uloba Independent Living Norge
- Foreningen JAG

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tuva Moflag, Runar Sjøstad, Torbjørn Vereide og Agnes Nærland Viljugrein, fra Høyre, Henrik Asheim, Anna Molberg og Aleksander Stokkebø, fra Senterpartiet, Eivind Drivenes og Per Olaf Lundteigen, fra Fremskrittspartiet, Dagfinn Henrik Olsen og Gisle Meininger Saudland, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Kirsti Bergstø, og fra Rødt, Mímir Kristjánsson, viser til svarbrevet fra kultur- og likestillingsministeren av 25. januar 2023. Der trekker statsråden frem at SSB publiserer statistikk om mottakere av stønader (grunnstønad, hjelpestønad og grunn- og hjelpestønad). Komiteen merker seg at slik statistikk også kan utledes av andre datasett, som DFØs innbyggerundersøkelse og SSBs levekårsundersøkelse. Komiteen erkjenner samtidig at det kan være utfordrende å få den totale oversikten ettersom det, slik statsråden påpeker, for noe av statistikken er bistandsbehov og ikke funksjonsnedsettelse som ligger til grunn for registreringen.

Komiteen er opptatt av at den samlede økonomiske belastningen for folk med nedsatt funksjonsevne og deres familier ikke må bli for høy – og at storsamfunnet må stille opp. Komiteen understreker viktigheten av at folk med nedsatt funksjonsevne må få delta i samfunnet på lik linje med alle andre, enten det er i skole, jobb eller fritid.

Komiteen merker seg at det er nedsatt et likestillings- og mangfoldsutvalg, som skal kartlegge hvilke holdninger og utviklingstrekk i samfunn, økonomi og teknologi som kan føre til et samfunn med mindre rom for mangfold og annerledeshet, og hvilken betydning dette har for menneskerettigheter, likestilling og demokratisk deltakelse for personer med funksjonsnedsettelse. Komiteen registrerer at utvalget skal gi en vurdering av politikken og virkemidlene på området, samt levere sin rapport innen 2. mai 2023.

Komiteen er opptatt av at alle skal ha like muligheter til å delta i samfunnet, uavhengig av bakgrunn og funksjonsevne. Komiteen er videre kjent med at regjeringens likestillings- og mangfoldsutvalg skal kartlegge holdninger og utviklingstrekk i samfunn, økonomi og teknologi, herunder gi en vurdering av politikken og virkemidlene på området. Komiteen ønsker ikke å foregripe utvalgets konklusjoner. Etter utvalgets avlevering er imidlertid et bra tidspunkt for grundigere å vurdere økonomiske levekår og aktuelle tiltak for folk med nedsatt funksjonsevne og deres nærmeste familie, for dermed å utfylle og forsterke utvalgets arbeid.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i oppfølgingen av Likestillings- og mangfoldsutvalget gjøre en vurdering av de økonomiske levekårene og tiltak for personer med nedsatt funksjonsevne og deres nærmeste familie, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt erkjenner at det kan være utfordrende å skaffe en total oversikt over økonomiske levekår for personer med nedsatt funksjonsevne. Sist gang dette ble belyst på en systematisk måte, var i 1997. Den gang ble personkretsen avgrenset til de som mottok grunn- og hjelpestønad. I løpet av de siste årene har SSB utviklet nye datasett som muliggjør koblinger. På nettsidene til SSB som ble publisert 21. juli 2020, skriver SSB:

«I tillegg til spørreundersøkelser, som for eksempel kartlegger funksjonshemmedes forhold på arbeidsmarkedet, er det nå etablert en ny offisiell statistikk som tar sikte på å presentere utvalgte levekår til personer med forskjellige funksjonsnedsettelse ved å kombinere informasjon fra ulike administrative registre.»

Videre heter det på disse sidene at:

«Informasjon om praktiske og økonomiske offentlige ytelser eller medisinsk behandling, er nå benyttet til å lage offisiell statistikk om levekårene til personer med varig funksjonsnedsettelse. Funksjonsnedsettelse tar mange ulike former og har varierende grad av alvorlighet. Hva som avviker tilstrekkelig fra 'normalen' til å kalles 'nedsatt' vil til dels være subjektivt og vanskelig å operasjonalisere. For statistikkformål er det viktig å være tydelig på hvem statistikken omfatter, og like tydelig på hvem den ikke omfatter. Framgangsmåten i statistikkutviklingen har tatt sikte på å sikre denne tydeligheten.»

Disse medlemmer vil understreke at det som foreslås i representantforslaget, er å fremskaffe mer kunnskap om de økonomiske levekårene for personer med nedsatt funksjonsevne. Skal Stortinget i fremtiden skape en god og hensiktsmessig politikk på dette området, er det avgjørende med mer kunnskap og innsikt.

Disse medlemmer vil også minne om at både rettigheten til ulike typer ytelser og økonomiske støtteordninger har endret seg vesentlig de siste årene. Disse medlemmer vil også understreke Norges forpliktelse til CRPD artikkel 31, hvor det heter:

«Partene forplikter seg til å innhente hensiktsmessig informasjon, herunder statistiske data og forskningsdata, som setter dem i stand til å utforme og gjennomføre politikk som gir denne konvensjon virkning.»

Disse medlemmer vil også vise til at ved høringen som komiteen gjennomførte, var det mange høringsinstanser som gav tilslutning til forslaget uten ytterligere kommentarer. Det var også flere organisasjo-

ner som pekte på behovet for en utredning, slik representantforslaget tar til orde for. Forbundsleder i Norges Handikapforbund sa blant annet:

«Det mangler helhetlige analyser med dokumentasjon og fakta. Studier som viser helheten i utgifter og inntekter vil gi et bedre beslutningsgrunnlag framover.»

I sitt skriftlige innspill til høringen skriver Blindeforbundet:

«Norges Blindeforbund støtter forslaget. Samtidig er det viktig at dette gjøres på en riktig måte. Det må være helt klart at denne utredningen på ingen måte må bli et regnskap over hva det koster samfunnet å gi ytelse til personer med funksjonsnedsettelse. Fokuset i utredningen må ene og alene være på hva som er de økonomiske levekårene for individet og hva som må gjøres for å heve de som trenger det opp på et nivå det går an å leve av.

Gjøres utredningen på den riktige måten, vil det gi oss verdifull kunnskap om et område hvor vi trenger mer av det. Våre erfaringer på området tilsier at vi trenger å gjøre noe med de økonomiske levekårene for personer med funksjonsnedsettelse.»

Unge funksjonshemmede støtter også representantforslaget og skriver i sin uttalelse:

«Unge funksjonshemmede støtter forslaget om at det må settes ned et offentlig utvalg som skal utrede de økonomiske levekårene for personer med nedsatt funksjonsevne og deres nærmeste familie. Vi stiller oss bak representantenes beskrivelse av bakgrunn, som er svært relevant.»

Videre skriver de i sin uttalelse:

«Unge voksne med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer i en spesielt utsatt situasjon når det kommer til økonomiske levekår. Dette er en gruppe som gjerne har lavere inntekt enn den voksne delen av befolkningen, men kostnadene som følge av sin funksjonshemming er de samme. Representantene peker på at flere av de kompensatoriske ytelse, skatteregler og andre ytelse som funksjonshemmede kan motta har endret seg i løpet av årene som har gått, og at konsekvensen av endringene er ukjent. Dette mener Unge funksjonshemmede er en spesielt viktig begrunnelse for å ta en helhetlig gjennomgang av de økonomiske levekårene for funksjonshemmede.»

I høringsnotatet fra Vernepleierforbundet blir følgende understreket:

«Vernepleierforbundet ser verdien av at vi får mer kunnskap om de økonomiske levekårene for personer med nedsatt funksjonsevne og deres nærmeste familie. Dette da økonomiske rammevilkår er en vesentlig faktor for den enkelte og familien for å kunne oppnå frihet og livskvalitet.»

Disse medlemmer vil også henvise til uttalelsen fra Løvemammaene, som skriver:

«Vi stiller oss bak representantforslaget, men, vi vil presisere at en må sikre familieperspektivet i utredningen og se på de økonomiske kostnadene for foreldre og søsken, både her og nå og i et fremtidsperspektiv.»

Disse medlemmer vil også vise til rapporten Dyrtid under oppseiling II fra Oslo Met, hvor det blant annet konkluderes med følgende:

«De som er hardest rammet er de som lever på lavinntekt, barnefamilier, hushold med usikre arbeidskontrakter, de som ble rammet økonomisk av koronaen, stønadsmottakere og hushold hvor det bor personer med funksjonshemming eller er rammet av alvorlig sykdom. Pensjonister og husholdninger med høyere inntekter er ofte langt tryggere økonomisk.»

Disse medlemmer vil understreke at forslagsstillerne ønsker å fremskaffe kunnskap om økonomiske levekår for personer som sammenlignet med andre har ekstraordinære utgifter. Skal Stortinget i tiden framover utmeisle en politikk som imøtekommer de behovene som organisasjonene peker på, er denne kunnskapen av avgjørende betydning.

Disse medlemmer vil understreke at en forestående utredning må belyse både inntekter inkludert kompensatoriske ytelse som blant annet grunn- og hjelpestønad, bostøtte og andre typer kompensatoriske ytelse som påvirker inntektssiden til personkretsen. Det må også ses på ulike egenandeler både på statlig og kommunalt nivå, samt andre merutgifter personkretsen har, som er direkte knyttet til funksjonsnedsettelsen. I tillegg var det flere av høringsinstansene som pekte på familiekostnaden ved å ha omsorg ut over det man har når én i familien har en funksjonsnedsettelse, samt konsekvensene for husholdninger når én i husholdningen har en ytelse på grunn av uførhet, og samordning med andre inntekter i familien.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et offentlig utvalg som skal lage en utredning om de økonomiske levekårene for personer med nedsatt funksjonsevne og deres nærmeste familie, samt foreslå tiltak for å bedre de økonomiske levekårene for gruppen. Utredningen skal ferdigstilles innen 1. juli 2024.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen nedsette et offentlig utvalg som skal lage en utredning om de økonomiske levekårene for personer med nedsatt funksjonsevne og deres nærmeste familie, samt foreslå tiltak for å bedre

de økonomiske levekårene for gruppen. Utredningen skal ferdigstilles innen 1. juli 2024.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen i oppfølgingen av Likestillings- og mangfoldsutvalget gjøre en vurdering av de økonomiske levekårene og tiltak for personer med nedsett funksjonsevne og deres nærmeste familie, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 14. mars 2023

Kirsti Bergstø

leder

Aleksander Stokkebo

ordfører

DET KONGELIGE
KULTUR- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Stortinget - Arbeids- og sosialkomiteen

Deres ref

Vår ref

Dato

23/185-

25. januar 2023

Svar på Dokument 8: 77 S (2022-2023) Representantforslag om et offentlig utvalg som skal utrede de økonomiske levekårene for personer med nedsatt funksjonsevne og deres nærmeste familie

Jeg viser til representantforslaget fra stortingsrepresentantene Cato Brunvand Ellingsen, Kathy Lie og Kirsti Bergstø om hva det koster å være funksjonsnedsatt – et offentlig utvalg som skal utrede de økonomiske levekårene for personer med nedsatt funksjonsevne og deres nærmeste familie. Representantene har fremmet følgende forslag:

Stortinget ber regjeringen nedsette et offentlig utvalg som skal lage en utredning om de økonomiske levekårene for personer med nedsatt funksjonsevne og deres nærmeste familie, samt foreslå tiltak for å bedre de økonomiske levekårene for gruppen. Utredningen skal ferdigstilles innen 1. juli 2024.

Representantforslaget er oversendt fra arbeids- og inkluderingsministeren. Kultur- og likestillingsministeren svarer på vegne av regjeringen.

Svar:

Forslagsstillerne ønsker at regjeringen skal sette ned et offentlig utvalg som skal utrede de økonomiske levekårene for personer med funksjonsnedsettelse og deres familier. Jeg deler forslagsstillerens bekymring for konsekvensene av utgiftsøkninger for de som allerede sliter fra før av.

Regjeringen vil at folk skal kunne leve frie liv, uavhengig av funksjonsnedsettelse. Politikken vår favner alle samfunnsområder, og et viktig mål er like muligheter til deltakelse. Regjeringen arbeider for at alle skal ha en økonomi som gjør at man kan leve verdige liv, med et sterkt sikkerhetsnett med velferdstjenester for de som trenger det. Sykepenger, arbeidsavklaringspenger og uføretrygd skal alle kompensere for bortfall av inntekt grunnet

sykdom, skade eller lyte. Personer med nedsatt funksjonsevne, og som av den grunn ikke kan arbeide, kvalifiserer for disse ytelsene på samme måte som andre som har fått inntekts- eller arbeidsevnen nedsatt grunnet sykdom, skade eller lyte. Tilsvarende gjelder for grunn- og hjelpestønad. Alle med varig nedsatt funksjonsevne grunnet sykdom, skade eller lyte har rett til nødvendige og hensiktsmessige hjelpemidler og tiltak for å bedre arbeidsevnen og evnen til fungere i dagliglivet.

Som forslagsstillerne nevner publiserer SSB statistikk om mottakere av stønader (grunnstønad, hjelpestønad og grunn- og hjelpestønad). Slik statistikk kan og trekkes ut fra andre datasett, som DFØs innbyggerundersøkelse og SSBs levekårsundersøkelse, og gir oss viktig kunnskap. Regjeringen anerkjenner samtidig at det kan være utfordrende å få den totale oversikten, ettersom det i noe statistikk er bistandsbehov og ikke funksjonsnedsettelse som ligger til grunn for registerregistrering.

Regjeringen anerkjenner viktigheten av å ha et godt kunnskapsgrunnlag, men er usikker på hvorvidt en slik utredning kan tilføre ny kunnskap. Vi venter nå på utredningen til Likestillings- og mangfoldsutvalget. Utvalget skal blant annet kartlegge hvilke holdninger og utviklingstrekk i samfunn, økonomi og teknologi som kan føre til et samfunn med mindre rom for mangfold og annerledeshet, og hvilken betydning dette har for menneskerettigheter, likestilling og demokratisk deltagelse for personer med funksjonsnedsettelse. Utvalget skal også gi en vurdering av politikken og virkemidlene på området. Utvalget skal levere sin rapport innen 2. mai 2023.

Som representantene selv nevner, er det også nedsatt et utvalg som skal utrede inkorporering av CRPD i norsk lov. Dette utvalget skal levere sin rapport innen utgangen av 2023. Disse rapportene vil gi oss viktig innsikt i situasjonen for personer med funksjonsnedsettelse.

Med hilsen

Anette Trettebergstuen

